

Yerel Seçimlerde Ankara'nın Merkez ve Çevre İlçelerine Dair Sosyo-Mekânsal Bir Analiz Denemesi

A Socio-Spatial Analysis Attempt Regarding the Local Elections in the Central and Peripheral Districts of Ankara

Savaş Zafer ŞAHİN

Doç. Dr., Öğretim Üyesi, Atılım Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara
zafer.sahin@atilim.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-8915-5823

DOI: 10.5505/jas.2019.84856

Öz

Merkezî kentsel politikaların kentler üzerinde yadsınamaz bir etkisi olsa da, yerel toplumsal ve siyasal dinamikler özellikle yerel seçimler gibi demokratik pratikleri ve sonrasındaki yerel yönetim deneyimini ciddi bir şekilde etkilemektedir. Ancak, bu dinamiklerin farklı kentler özelinde nasıl şekillendiği ve işlediği üzerine yeterince araştırma yapılmamıştır. Yazıda Ankara'nın ilçe belediyeleri üzerine yaklaşık on yıldır sürdürülen monografi çalışmaları kullanılarak, ilçelerin siyasal, mekânsal ve toplumsal değişkenleri ve bunların yerel seçimler gibi önemli siyasal etkinlikleri nasıl etkileyebileceği, ilçelerin toplumsal gerçekliği düşünülerek nasıl öngörülerde bulunulması gerektiği sorularını yanıtlamaya yönelik değerlendirme ve yorumlara yer verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Mekânsal dinamikler, Siyasal dinamikler, Toplumsal dinamikler, Yerel dinamikler, Çankaya, Keçiören, Yenimahalle, Mamak, Etimesgut, Sincan, Gölbaşı, Pursaklar, Elmadağ, Ankara

Abstract

Despite the undeniable influences that central urban policies have on cities, local social and political dynamics can seriously impact democratic practices such as local elections and subsequent local governments. There is, however, insufficient amount of research on how these dynamics are shaped and the way they work in different cities. This paper uses monographs on the districts of Ankara prepared over the last decade to make assessments and comments regarding the political, spatial and social variables of districts, how they can impact important political events like local elections and how projections can be made in view of each district's own social characteristics.

Keywords: *Spatial dynamics, Political dynamics, Social dynamics, Local dynamics, Çankaya, Keçiören, Yenimahalle, Mamak, Etimesgut, Sincan, Gölbaşı, Pursaklar, Elmadağ, Ankara*

Giriş

Kentsel mekânın şekillenmesinde ve kentsel yaşamın düzenlenmesinde siyasal süreçler yadsınamaz bir öneme sahiptir. Demokrasinin temelde yereldeki doğrudan demokrasi pratikleriyle ilişkili olduğu ve temsili demokrasinin mevcut açmazları düşünüldüğünde, her bir kentteki yerel siyasal süreçlerin anlaşılmasının önemi büyüktür. Ancak, yerel siyasal süreç ve yapıların çoğunlukla dar bir çerçevede ve sadece yerel seçim süreçlerinde

gündeme geldiği görülmektedir. Yerel seçimlerde ya da sonrasında da etkili olan yerel siyasi yapının anlaşılması içinse, seçim süreçlerinin ötesine geçen yerel toplulukların ve sınıfsal oluşumların dinamiklerinin kavranması gerekmektedir. Bu sebeple yazıda, Ankara'daki bu tür dinamiklerin tespiti için farklı yerel toplulukları temsil ettiği düşünülen farklı yerel mekânsal bütünlükler olarak ilçeler ele alınmıştır. Yazının amacı, ilgili yazından ve alanda yapılan araştırma ve gözlemlerden yola çıkılarak

Ankara'nın ilçelerini temel alan bir yerel siyasal, sosyo-mekânsal değerlendirme yapabilmektir. Bu değerlendirmenin 2019 yerel seçimlerinden sonra Ankara kentinin siyasal temsiliyet ve katılım süreçlerinin anlaşılmasına ve gerekli yönetsel çözümlerin geliştirilmesine katkıda bulunması arzu edilmektedir.

Türkiye’de Yerel Siyasal Süreçlere İlişkin Kavramsal ve Kuramsal Temeller ve Ankara’nın Yerel Siyasal Dinamikleri

Yerel siyaset ulusal değişim ve dönüşümlerin yanı sıra her kentin ve kent parçasının toplumsal dinamikleri tarafından da belirlenir. Her ne kadar son yıllarda özellikle Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesi sürecinde ve büyükşehir belediyesi sınırlarını il sınırlarına genişleten yeni büyükşehir yasasının da etkisiyle yerel seçimlerin genel seçimlerle benzeşmeye başladığı söylene de (Karasu, 2013), Türkiye’de cumhuriyet tarihi boyunca yerel seçimlerde kentsel dinamiklerin belli bir ağırlığı olduğu da sıklıkla dile getirilmiştir (Akbulut, 2004). Bu sebeple her bir kentteki, hatta kentin parçalarındaki yerel siyasal süreçler değerlendirilirken kentsel unsurların oluşturduğu genel desenin dikkate alınması gerektiği söylenebilir. Kuşkusuz, oluşan bu desen kentlerin mekânsal yapısı ve makro formu ile yakından ilişkilidir. Yerel yönetim sınırları ile gerçek kentsel yaşam alanının büyüklüğü arasındaki ilişki burada belirleyicidir. Donelly ve Harper’ın (1987) öncü çalışmalarında da görüldüğü gibi son otuz yıldır kentsel gelişmenin biçimi ile yerel yönetimlerin sınırları ve yönetimi arasındaki ilişki sınıflandırılmaya çalışılmaktadır. Ancak, bu anlamda Türkiye’de yerleşimler özelinde alan araştırmalarının beklenenin gerisinde kaldığı söylenebilir. Bu sebeple yerel siyasal süreçler, mekânsal değişkenlerden bağımsız olarak ya adaylar ya da genel siyasi sınıflandırmalar üzerinden değerlendirilmektedir.

Oysa ki, yerel siyasete ilişkin yazın incelendiğinde, her bir yerel unsurun seçim süreçlerinde etkili olabilecek bir kentsel gerçeklik oluşturduğu, buna karşılık gelen bir toplumsal yapı ve mekânsal unsurun bulunduğu görülmektedir. Bu anlamda ilgili yazında ilk karşılaşılan yaklaşım olan çoğulculukta, yerel siyasal süreçlerin kendine özgü bir ekosistem oluşturduğu, bu sistemde her bir yerel unsurun yerel siyasal gündemi belirlemek ve kendi çıkarlarının gerçekleşmesi için iktidarı oluşturacak unsurları etkilemeye çalışmak gibi bir hedefi olduğu ifade edilmektedir (Waste, 1986). Buradan yola çıkılarak, çoğulcu

bir yaklaşıma göre bir kentteki her bir alt parçanın, onu var eden ve sorunlarını gündeme taşıyabilecek toplumsal kesimlerle anlam kazandığı söylenebilir. Öte yandan “kent yöneticiliği” olarak adlandırılan kuramsal yaklaşıma göre ise kent, kısıtlı kaynaklara erişimin profesyonel meslek sahipleri tarafından kontrol edildiği bir rekabet alanı olarak tanımlanmaktadır (Pahl, 1982). Buna göre, kentteki yerel siyasal süreçlerde mühendisler, gazeteciler, şehir planacıları, mimarlar ve daha pek çok anahtar sorumluluk sahibi meslekler bir tür “kent kapıcılığı” işlevi yerine getirerek kentteki kaynaklara erişim oyununun kurallarını belirlerler. Kentteki farklı mekânsal parçaların da bu rekabetteki konumu kent kapıcılarına bağlıdır. Örneğin, bir kentteki mekânsal planlarda o planları yapacak olan meslek insanların tavrı, hangi mahallede kentsel rantın zenginleşme yaratacağının belirleyicisi olabilir.

Daha çok liberal ve elitist yaklaşımlar olarak adlandırılacak bu kuramsal yaklaşımlar karşısında ortaya çıkan yeni-Marksist olarak adlandırılacak yazarlar da kentsel mekânın sınıfsal boyutunu farklı açılardan ele almışlardır. Castells’e (1977) göre devlet, kentsel mekânda emek gücünün yeniden üretimini kentte sunulan kollektif hizmetlerle sağlar, aynı zamanda mekânı da farklı sınıflar için ayırıştırarak tanımlar. Kentte içme suyu, kamusal mekânlar, toplu taşıma gibi unsurların yokluğu kentsel toplumsal hareketlere ya da hoşnutsuzluklara zemin hazırlarken, kentte mekânın kurumsal yapıları, üretime, tüketime ve iletişime ilişkin anlamlarla yüklenmesi bu toplumsal hareketleri engelleyebilir ya da hızlandırabilir. Çünkü, Lefebvre’nin (1996) kavramsallaştırmasında da görülebileceği gibi kentsel mekân ve mekânı üreten toplumsal dinamikler, mekânın topyekun bir hak talebini ortaya koyması için bir araç olarak görülebilir. Kentin şekillendirilmesinde, mekânın anlamının belirlenmesinde toplumsal bir talep olarak ortaya çıkan süreçler önemlidir. Sınıfsal bakış açısına dayalı bir analizin diğer bir unsuru olarak sermaye sınıflarının davranışlarını inceleyen Harvey (1985) de, sermayenin kentsel mekânı kapitalizmin olası krizlerinden kurtulmak için nasıl bir araç olarak kullandığını, bunun için nihai olarak kentleri ve kentsel mekânı bir tür üretim mekânı haline getirdiğini açıklamaya çalışmıştır. Yeni-Marksist yazarların daha çok tüm toplumsal yaşamı mekân üzerinden açıklama gayretlerinin yanı sıra aynı dönemde bazı yazarlar da neden kentlerin sürekli olarak büyümesi ya da belli bir gelişim çizgisi izlemesi gerektiğine inanan toplum kesimlerinin var olduğu sorusuna sınıfsal yakla-

şımları da içeren bir şekilde yanıt vermeye çalışmışlardır. Örneğin, Stoker (1995), kapitalizmin kentlerde bulunan farklı sınıfsal yapıları bir arada belli bir amaç doğrultusunda hareket etmeye yönelten ittifaklar kurmaya ittiğini, bu ittifakların kentlere farklı misyonlar yüklediğini ve kentlerin bu misyonlar çerçevesinde gelişmesini sağlayan rejimlerin ortaya çıktığını iddia etmektedir. Benzer bir şekilde Logan ve Molotch (1987), bu ittifakların genellikle kentleri amaçsız birer gayrimenkul geliştirme makinesine çevirdiğini, profesyonellerin, yerel siyasetçilerin, yoksulların, üniversitelerin, hizmet sektörünün ve reklamcılık gibi alanların tamamının bu büyüme sürecinde ittifak ettiklerini anlatmaya çalışmaktadır.

Kuşkusuz, çoğunluğu batı kentlerine bakılarak ortaya atılmış olan bu kuramsal yaklaşımların Türkiye ve batı dışındaki kentlerin gelişimini açıklama konusunda belli kısıtlara tabi olması söz konusudur. Ancak, küreselleşme sürecinde batı kökenli bu kavramların ne kadar hızlı bir şekilde diğer ulusların kentlerine yaygınlaştıkları da düşünüldüğünde, kentlere ilişkin düşünce dünyamızın bir o kadar bu anlayışlardan beslendiğini de söylemek mümkün görünmektedir. Özellikle son otuz yılda Türkiye kentlerinde iktidarların uygulamaya koymaya çalıştıkları kentsel politikaların ana hatlarına bakıldığında; yerel yönetim sınırlarından devletin farklı ölçeklerinin düzenlenmesine, kentlerin eskiyen kısımlarının yenilenmesinden tarihi kent dokularının korunmasına, kırsal alanların kullanımından çevresel değerlerin kullanımına kadar pek çok konuda batı kaynaklı kavramların en azından meşrulaştırıcı bir güç olarak kullanıldıkları görülmektedir (Şahin, 2018). Günümüzde de marka kentler, akıllı kentler, yaşanabilirlik, sürdürülebilirlik gibi pek çok kavramın tedavülde olması, bu kavramların eşlikçisi olarak da mahalle, sokak, geleneksel yaşam gibi cılız ve ürkek tepkisel ifadelerin ortaya atılmaları, yerel siyasal süreçlerin anlaşılmasında hâlâ batı kavramlarının egemenliğinin göstergesi olarak alınabilir. İşte bu sebeple, yerel sosyo-mekânsal gerçekliğin ve yerel siyasal yapının anlaşılması için kavramların ötesinde yerel gerçekliği ortaya koyacak araştırmalara ve değerlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu şekilde Türkiye'nin kentsel siyasal gerçekliğinin ele alınmasından gerekli özgünlüğe ve kavram zenginliğine erişilebilir.

Bu tür bir kavramsal açılıma erişilmesinde farklı kentlerin yerel siyasal gerçekliklerinin anlaşılması için çaba gösterilmesi önemlidir. Her bir kentin, özellikle de büyük kentlerde ilçelerin ve mahallelerin kendine özgü bir yerel

siyasal gerçekliği bulunmaktadır. Bu siyasal gerçeklik tarihsel gelişim süreci, mekânsal özgünlükler ve kısıtlar, sosyo-ekonomik yapı, kültürel unsurlar ve yerel yönetimlerin dönüştürücü politikaları tarafından belirlenmektedir. Bu unsurların birlikte oluşturdukları olgu ve algı bütünlüğü, gerçekte var olan toplumsal gerçekle o gerçekliğin algısının kesişiminde var olan kavramlar ve anlayışlarla birlikte görünür hale gelmektedir. Kentlerde bazı mahalle ya da ilçelerin belli unsurlarla birlikte anılması bundandır. İşte bu sebeple, kentsel mekânsal parçaların anlaşılmasında uzun soluklu gözlemler ve analizler kullanılarak bir anlam arayışına girilmelidir.

Ankara kenti önce Cumhuriyet'in şehircilik ve planlama laboratuvarı, ardından İstanbul karşısında mevzi kaybeden ve kentleşme sürecinin görünmeyen sorunları ile yüzleşmek zorunda kalan bir başkent ve günümüze gelirken, İstanbul'da uygulanan neo-liberal politikaların ve sermaye gruplarının arka bahçesi olarak çok çeşitli bir manzara sergilemektedir. Hatta bu açıdan denilebilir ki, Ankara kentinin yerel siyasal süreçlerinin anlaşılması, Türkiye'deki pek çok kentin çeşitliliğinin anlaşılabilmesi için de bir rehber niteliğindedir. Ayrıca, başkent Ankara, merkezi yönetimin yereli örtücü etkileri sebebiyle bu açıdan fazla ele alınmamış bir kenttir. Yerel yöneticilerin ve yerel gerçekliğin her zaman ülke siyasetinin arka planında kaldığı Ankara'da yerel siyasal gerçekliğin ele alınması, Türkiye'nin diğer kentleri için de farklı kavramlaştırmaların oluşturulmasına olanak tanıyacaktır. Çünkü, uzunca bir süredir taşra Ankara'daki ve diğer kentlerdeki uygulamaları izlemekte ve taklit etmeye çalışmaktadır. Yani Ankara'nın bir tür yayılan ve nüfuz eden yerel etkisi bulunmaktadır. Bu sebeple bu yazıda Ankara temelli bir kavramsal çerçevenin yerel siyasal temellerine de ışık tutulması amaçlanmaktadır. Ankara'nın yerel siyasal dinamikleri ne derece iyi anlaşılırsa, Türkiye'nin diğer yerelliklerinin kavranabilmesi ve yerele özgü bir politika çeşitliliğinin oluşturulabilmesi sağlanabilir.

2019 Yerel Seçimleri ve Ankara'nın Yerel Siyasal Dinamikleri

2019 yerel seçimleri pek çok açıdan Türkiye Cumhuriyeti seçim tarihi açısından farklılıkları barındırmaktadır. Öncelikle, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçildikten sonra siyasi ittifakların yerel düzeyde yaşama geçirilmeye çalışıldığı ilk seçim olarak tarihe geçecektir. Öte yandan, yeni hükümet sisteminin yerel yönetimler açısından oluşturduğu belirsizliklerle seçim sürecine girilmek-

tedir. Özellikle 2014 yılında yürürlüğe giren yeni büyükşehir yasasının yarattığı sorunlarla yüzleşmeden seçime gidilmesi, seçim sonrası dönemde özellikle büyükşehir ve ilçe belediyelerinin aralarındaki ilişkiler açısından soru işaretleri barındırmaktadır. Seçimlere doğru gidilirken sistem merkezleşmesinin yerel yönetici adaylarının seçiminde seçim stratejilerinin belirlenmesine kadar birçok konuda da merkezleşme getirdiği gözlemlenmektedir. Ancak, bu sistemik meselelerin dışında temel olarak yerel siyasal süreçler ve yerel dinamiklerin yerel seçimlere nasıl etki edeceği önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu seçimin bu sebeple merkezleşme süreci ile yerel siyasal dinamikler arasındaki etkileşim ve gerilim açısından daha önce benzeri görülmemiş sonuçlara gebe olduğu söylenebilir. Seçim sürecinde adayların sosyal medya ile bütünleşik bir şekilde yerel aktörlerle etkileşime girmeye çalıştıkları, siyasi partilerin de Ankara'da seçmenin eğilimlerini ölçmeye ve bunu parti örgütü ile örtüştürecek stratejiler belirlemeye çalıştıkları görülmektedir. Hem adaylar hem de siyasi partiler geçmiş yerel seçimlerin alışkanlıklarıyla davranma eğiliminde gibi görünürken, seçimde etkili olabilecek başka unsurların da su yüzüne çıktığı söylenebilir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin oluşturduğu yönetimde merkezleşmenin yerel aday unsurunu zayıflatacak bir etki yaratması, yeni sistemde yerel yönetimlerin harcama ve yetkilerini kısıtlayan bazı düzenlemelerin yapılmış olması, bazı belediyelerde istifa ettirilen belediye başkanları sonrasında yerel siyasette doğan boşluğun doldurulamamış olması, özellikle büyükşehirlerde iklim değişikliği, altyapı ve ulaşım sorunlarının mevcut çözümlerle ortadan kaldırılamayacak boyutlarda yapısal sorunlara dönüşmesi ve bunun yarattığı genel hoşnutsuzluk, ekonomik durgunluk ve krizin kentlerde yapılan akılcılıktan uzak yatırımlar ve uygulamalara karşı oluşturduğu tepki gibi hususların bu yerel seçimlerde dikkate alınması gereken değişkenler olduğu söylenebilir.

Bu unsurların etkisi altında girilecek bir yerel seçimde özellikle Ankara'nın kentsel niteliği ağır basan merkez ilçelerindeki seçim sonuçlarında adayların adı ve niteliğinden çok ilçelerin kentsel dinamiklerinin etkili olacağı

görülmektedir. Siyasi partiler ve gösterecekleri adayların bu dinamiklere karşı oluşturacakları program ve söylemin tatmin ediciliği ciddi önem kazanmaktadır. Bu programın içeriğinin belirlenmesinde de gündelik söylemlerden ve siyasi tartışmalardan öte, uzun soluklu bilimsel değerlendirmeler önem kazanmaktadır. Bu bilimsel değerlendirmelerin de anlık değil belirli bir zaman sürecinde yapılmış olması gerekmektedir. Bu yazıda bu sebeple Atılım Üniversitesi bünyesinde "Kamusal Akıl Stüdyosu"¹ programında 2010 yılından beri bu amaçla yürütülen araştırmalardan yararlanılacaktır. Program kapsamında 2010 yılından beri Ankara'da bulunan ilçe belediyeleri incelenmekte ve monografiler hazırlanmaktadır (Şahin, Çekiç ve Gözcü, 2014; Şahin ve Gözcü, 2015; 2017). Bu monografilerde Ankara'nın bütününe ve ilçelerinin kentsel dinamikleri incelenmekte ve geleceğe ilişkin bazı öngörülerde bulunulmakta, dikkate alınması gereken en kritik konular ortaya konulmaktadır. Salt siyasi öngörüler için değil, pek çok açıdan yerel yönetimlerin incelenip araştırıldığı bu çalışmalarda yerel yönetimlere ilişkin daha bütünlüklü bir kavrayış elde edilmeye gayret edilmektedir. Bu yazı kapsamında yaklaşık on yıldır Ankara'nın ilçe belediyeleri ve ilçeleri özelinde yapılan araştırmalara dayanılarak, Ankara'nın yerel siyasal dinamiklerine ilişkin değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.² Bu ele alışı siyasal değişkenler, mekânsal, kurumsal, sosyo-ekonomik ve kültürel etkileşimler bağlamında incelenmektedir. Yapılan değerlendirmelerin kentsel siyasal gerçekliğin alt parçalarını yapısal bir bütünlükle ele alabilmek için yeni bir başlangıç olması umut edilmektedir.

Ankara'nın Yerel Siyasal Unsurlarının Değerlendirilmesi

Ankara Kent Bütünü

Yeni büyükşehir yasası sonrasında hizmet alanı 24 bin kilometrekareye ulaşarak 3 katına çıkan Ankara'nın temel sorunlarından birincisi merkez ve çevre ilçe ayrışması olarak ortaya konabilir. Merkez ve çevre ilçeler arasındaki sosyo-ekonomik uçurum Ankara'yı kentsel yaşam ve mekânsal süreklilik açılarından bölünmüş bir il

1 Kamusal Akıl Stüdyosu Programı, Atılım Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde uygulanan, kamu yönetimi teorisi ile pratiğini kurumsal işbirlikleri temelinde sağlamayı ve öğrencilerin bu konudaki donanımını arttırmayı hedefleyen yenilikçi bir eğitim yaklaşımıdır. 2010 Yılından beri uygulanmaktadır.

2 Bu yazı bir görüş yazısı olduğundan, yazının sınırları da düşünülerek yapılan geniş hacimli araştırmaların veri ve sonuçlarına bu yazı kapsamında yer verilmemiştir. Daha çok yapılan araştırmaların sonuçlarından hareketle değerlendirme ve yorumlamalara yer verilmiştir.

konumuna sokmaktadır. Bu durum seçim sonuçlarında da izlenebilir. Kırsal alandaki ilçelere ve mahalleye dönüşen köylere götürülmeye çalışılan hizmetlerde beklentilerin karşılanamaması, ekonomik gelişme konusunda harcanan çabaların sonuç vermemesi, çevre ilçelerden merkeze göç önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan merkez ilçelerde yapılan yoğun yatırımların yerleşimlerdeki yapısal sorunlara beklenen çözümleri getirmemesi ve kentlilerin yapılan yatırımlardan beklentilerinin değişmesi de diğer bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Geçmişte daha gündelik yaşama yönelik yatırım beklentileri bulunurken, yakın zamandan itibaren kentteki yapısal sosyo-ekonomik sorunlara yönelik etkileri olacak yatırımlar ve hizmet süreçlerine ilişkin beklentiler artmaktadır.

Bu ayrışmanın giderilmesi için ikinci olarak bir planlama sorunu olduğu gözlemlenmektedir. İl bazında yatırım ve imar konusundaki çabaların etkili ve sonuç verici nitelikte olmaması, halkın ve sivil toplumun katılımı konusunda planlama süreçlerinin zayıf kalması Ankara ili için bir gelecek öngörüsü sorununu gündeme taşımaktadır. Bu gelecek öngörüsü sorunu da Ankara'nın vizyonu tartışması ile bir arada görünür hale gelmektedir. Özellikle başkan Melih Gökçek sonrası dönemde kentin kimliğinin ve vizyonunun ne olacağı konusunda ciddi bir boşluk ve beklenti olduğu görülmektedir. Bu beklentiyi karşılayacak ikna edici ve her kesime hitap edebilecek bir söylemin üretilmesi önem taşımaktadır. Sıradan insan için Ankara'da yaşamının anlamının bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu zorlu bir uğraş olmakla birlikte, yerel seçimlerin bu açıdan bir olanak oluşturduğu görülmektedir.

Böylesi bir söylemin Ankara'nın yükselen ve geçmişten gelen sorunlarını dikkate alması da büyük önem taşımaktadır. Bu sorunlar arasında çöküntüleşen kent merkezleri, tarihi kentsel mirasın gerektiği gibi korunamaması, kentsel kamusal mekânların azalması, otomobil odaklı ulaşım politikasının sürdürülemez hale gelmesi ve toplu taşıma sisteminin yetersizlikleri, mevcut altyapının iklim değişikliği karşısında yetersizliği, ihtiyaç fazlası konut ve ofis üretiminin kente verdiği zarar, kentte sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersizliği, kentteki üniversitelerin birikiminin kullanılmaması, kentte bulunan sanayi üretim sektörlerinin ve diğer ekonomik potansiyellerin adil ve gelir dağılımını iyileştirecek bir şekilde geliştirilememesi ve kentte karar verme süreçlerine katılım ve işbirliği konularında çok ciddi yetersizliklerin yaşanması

gibi pek çok konu sayılabilir. Bu konuların hangilerinin bir arada kentlilerin önüne geleceğe dair umut veren bir vizyon olarak konulacağı, bu vizyonun ne düzeyde kentliler tarafından destekleneceği önemli bir konu olarak görülmektedir. Bu unsurların etkisi altında Ankara bütününde sıradan vatandaşın gündelik hayatında genel bir hoşnutsuzluk içerisinde olduğu ve hoşnutsuzluğun kaynağının pek çok sebebinin bulunduğu görülmektedir. Büyükşehir açısından bu hoşnutsuzlukların doğru tespiti ve seçim vizyonunda doğru konumlandırılması seçim sonuçlarında etkili olma potansiyeline sahiptir.

Çankaya

Ankara'nın kalbi konumunda bulunan Çankaya ilçesi, nüfus ve sosyo-ekonomik yapı açısından belki de Ankara'nın en zorlu ilçesi durumundadır. Gündüz nüfusu gece nüfusunun 2 katının üzerine çıkan, merkezî iş alanlarını bünyesinde barındıran, Ankara'nın iş ve istihdam merkezi konumundaki Çankaya ilçesi bu zorlu durumu derinden yaşamaktadır. Yerleşik nüfusun gelir ve eğitimi yüksek olsa da giderek yaşlanan bir portre çizerken, sunulan hizmetleri nüfusun bu özelliklerini dikkate alarak verebilmek ama aynı zamanda da gündüz vakti Ankara'nın çeşitli ilçelerinden gelenlerin de ihtiyaçlarını karşılayabilmek büyük önem taşımaktadır. Bu zorlu uğraşın yanı sıra, kentsel rantı ilçenin kısıtlı gelişim alanlarında adil, planlı ve kentsel dokuyu bozmayacak şekilde ilçenin lehine kullanabilmek de diğer bir önemli meydan okumadır.

Ağırlıklı olarak Ankara'nın güneyi boyunca uzanan Çankaya'da, mevcut yaşam alanlarındaki yerleşilebilir boş alanın azlığı, Çayyolu gibi yeni yerleşim alanlarındaki aşırı yoğun yeni yapılaşmalar, gayrimenkul fiyatlarının aşırı yüksekliği, mevcut konut stokunun bir kısmının ciddi şekilde yıpranmış olması, yeni yapılaşmanın aşırı yoğunluğu gibi sorunlar da yapısal dönüşümleri engellemektedir. Büyük çaplı projelere girişilebilmesi içinse büyükşehir ölçeğinde bir yaklaşımın gerekliliği görülmektedir. Bu da siyasi ve yönetsel açıdan işbirliğini ve eşgüdümü gerekli kılmaktadır. Ancak, bugüne kadar bu tür ortak çalışmalara henüz rastlanamamaktadır. Bu sebeple, Çankaya ilçesinin büyükşehir ölçeğinde yapacağı işbirliklerinin önemi artmaktadır.

Ankara'nın kalbi ve omurgası niteliğindeki Çankaya ilçesinde mevcut değerleri geliştirecek ve bir sistem çerçevesinde yaygınlaştıracak ulaşım, kamusal alan, mahalle odaklı katılım ve dönüşüm projelerine ihtiyaç duyulmak-

tadır. Bu projelerin en önemli meydan okuması da siyasi açıdan Çankaya'nın belli bir kesimin kalesi olarak algılanmasının önüne geçilerek tüm Ankara'ya örnek olan ve el uzatan bir yaklaşımla şekillendirilmesidir. Çankaya için belki de en önemli yaklaşım, ilçede var olan değerlerin sayılarının artırılması ve bir sistem yaklaşımı içerisinde Ankara'nın tümüne erişir hale getirilebilmesidir. Ancak bu şekilde Çankaya ilçesi yaşam standartlarıyla ve kentsel olanaklarıyla Ankara'nın bütünü için anlamlı bir kentsel alan haline gelebilir.

Keçiören

Ankara'nın en büyük diğer ilçesi olan Keçiören, kentsel dinamikler açısından bir anlamda Çankaya ilçesinin tersi bir durumda değerlendirilebilir. Ankara'nın en kalabalık ikinci ilçesi olan Keçiören, Ankara'daki yeni alt orta gelir gruplarının yaşam alanı olarak şekillenmiştir. Nüfus yapısı olarak daha genç ve eğitim düzeyi yükselme eğiliminde olan ilçe, Ankara'nın emek deposu olarak da işlev görmektedir. Bu açıdan Çankaya'nın tersine Keçiören'in gece nüfusu gündüz nüfusundan fazladır. Çalışma çağındaki nüfusun gündüzleri Çankaya, İstanbul Yolu ve Siteler gibi bölgelerdeki çalışma alanlarına gittikleri bilinmektedir. Bu durumda Keçiören'in genç ve dinamik nüfusunun istihdam ve meslek edinme ihtiyaçları, boş zamanlarını geçirebilecekleri mekânlara olan ihtiyaçları gündeme gelmektedir.

Ancak, Keçiören ilçesi, önceki yıllarda gerçekleşen çok yoğun yapılaşma sebebiyle boş alanı neredeyse yok edecek kadar az bir ilçe konumundadır. Yeni yapılan eğitim ve sağlık tesisleri ilçenin yerleşik alanının dışında erişimi güç bölgelerde konumlanmak zorundadır. Mevcut dokuyu dönüştürmek hem yapılaşma hem de topoğrafya açısından oldukça zor görünmektedir. Yeni hizmete alınan metro hattının da bekleneni vermemesi sebebiyle hâlâ ilçenin içinde ve ilçeden Ankara'ya, özellikle zirve saatlerde ucuz, konforlu ve sağlıklı ulaşım da sorunlar yaşanmaktadır.

Keçiören'in en temel sorunlarından bir diğeri de kentsel kimlikle ilgilidir. Bir dönem siyasi açıdan Çankaya'nın tam karşısında konumlandırılan ilçede, mekânsal ve yaşam biçimi olarak benimsenen ortak bir kimliğin ve yaşam biçiminin ortaya çıkmaması, gelir düzeyi artan vatandaşların Keçiören'den taşınma eğilimlerinin yüksek olması önemli bir sorun olarak görülmektedir. Keçiören'in kentsel meydan okumasının bu kimlik sorunu ve buna bağlı olarak yapılması beklenen yapısal

değişiklikler olduğu söylenebilir. Geçmişinde farklı siyasi partilerin iktidara geldiği Keçiören'in, Ankara kentinde farklı bir alternatif yaşam alanı olabilmesi için de gerçek anlamda katılımcı uygulamaların öne çıkması ve ilçedeki alışlageldik kentsel fiziksel dokunun değişmesi gerekliliği söylenebilir. Son yıllarda özellikle Protokol Yolu olarak da bilinen Esenboğa Havalimanı yoluna cepheli bölgelerde daha üst gelir gruplarına yönelik olarak gerçekleştirilen yeni konut projelerinde bu tür bir imge oluşturma kaygısı görülmekteyse de, özellikle gelir dağılımı adaletsizliği açısından yeni muhafazakar orta sınıf içi tartışmalarda bu tür çabaların yeni bir mutenalaştırma girişimi olarak algılandığı görülmektedir. Siyasi olarak Keçiören'in marjinal konumunu değiştirecek ve yapısal önlemlerde bunu buluşturabilecek bir yaklaşım gerekli görünmektedir. Bu yaklaşımlarda belki de önemli olan Keçiören'in belli bir siyasi ve toplumsal grubun yaşam alanı olmayan yeni ve eşitlikçi yaşam alanlarına kavuşturulmasıdır.

Yenimahalle

Ankara yerleşik alanı içerisinde görel olarak geçmişi eskilere dayanan Yenimahalle ilçesi, Ankara'nın kentsel gelişim süreci içerisinde bıçak sırtı bir noktada durmaktadır. Eski Yenimahalle konut sitesinin bulunduğu geleneksel Yenimahalle, Demetevler ve Karşıyaka civarında bulunan gecekondularla birlikte plansız oluşmuş bir Yenimahalle ve sanayi bölgeleri ile birlikte İstanbul Yolu aksında gelişmeye başlayan orta sınıf konut alanları ile üçüncü bir parçadan oluştuğu düşünülebilecek olan Yenimahalle ilçesi, Ankara'nın kentsel gelişimi için önemli çözüm yaklaşımları geliştirilebilecek bir potansiyel taşımaktadır. Yenimahalle nüfusu ağırlıklı olarak orta sınıf memur ve beyaz yakalı çalışanlarla sanayi bölgelerinde çalışan mavi yakalı çalışanların bir karışımı gibi görünmektedir. Gelir düzeyi görel olarak yüksek olan bu nüfusun Yenimahalle'deki yaşam beklentileri kentsel kamusal alanların artırılması ve ilçedeki parçalı yapının sorunlarının çözülmesi olarak tanımlanabilir. Bu yönde bazı gelişmeler olmakla birlikte, kent bütünündeki bazı gelişmeler bu sorunların aşılmasını engelleyen bazı etkiler yaratmaktadır.

Öncelikle ilçe içerisindeki sanayi bölgeleri ulaşım aksları ve Atatürk Orman Çiftliği gibi açık alanlarla bir araya bulunduğu için hizmetlerde belli bir bütünlüğün sağlanmasında sorunlar yaşanmaktadır. Son yıllarda Atatürk Orman Çiftliği'nin giderek parçalanması, sanayi bölgelerinin giderek daha fazla yoğunlaşması ve sanayi işlevin-

den çıkarak konut ve hizmet sektörü ağırlıklı yapılanmaların oluşması, ilçenin yapı yoğunluğunu artırmaktadır. Bu işlev karmaşası içinde oluşturulan kamusal alanlar, genellikle erişim ve kullanım sorunları ile karşı karşıya kalabilmektedir. Ayrıca son yıllarda yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları sonrasında yapı yoğunluğunun aşırı artması, Demetevler gibi bölgelerin sağlıklı kentsel yaşam alanlarına dönüştürülmesinde sorunlar yaşanması da ulaşım ve altyapı hizmetleri açısından zorlayıcı etkiler oluşturmaktadır.

Yenimahalle ilçesi ayrıca bir kentsel kimlik sorunu yaşamaktadır. Ankara içerisinde belli bir tarihi ve yaşam kültürü olmakla birlikte bu kültürün olumlu yanlarının yaygınlaştırılmaması, Yenimahalle'de yaşayanlarda bir "Yenimahalle kimliği" oluşmasının önüne geçmektedir. Oluşan yeni yaşam çevrelerinin belli bir mimari ve tasarım kimliğinden yoksun ve aşırı yoğun alanlar olması, ilçenin vizyonunun Ankara içerisindeki konumlanışının belirgin olmaması yaşayanlar için Yenimahalle'yi Çankaya ve Ankara'nın gelişim alanları karşısında ikinci bir alternatif konumuna sokmaktadır. Siyasi olarak Yenimahalle'nin parçalı yapısını kuşatabilecek ve bütünleştirebilecek bütünsel yaklaşım ve projeleri vatandaşın anlayabileceği bir söylemle bütünleştirebilen, Yenimahalle kimliğinin dönüşümünü bir vizyon çerçevesi olarak ortaya koyabilen yaklaşımların önemli olacağı söylenebilir. Ankara metropoliten alanının gelişim aksarından birisi üzerinde yer almanın oluşturduğu baskıların Yenimahalle için bir fırsata dönüştürülebilmesi için kent bütünü ölçeğinde belirlenecek stratejilerle ilçenin planlanması gerekmektedir.

Mamak

Nüfus büyüklüğü açısından Ankara'nın dördüncü büyük ilçesi konumunda bulunan Mamak, kilometrekareye düşen kişi sayısı bakımından Ankara'nın en yoğun ilçesi konumundadır. Nüfusun diğer merkez ilçelere göre gelir ve eğitim düzeyinin daha düşük, yaş ortalamasının da daha genç olması Mamak'ı diğer ilçelerin yanında farklı bir konuma taşımaktadır. Benzer konumdaki diğer bazı ilçelerde nüfus durağanlaşırken Mamak ilçesinde nüfusun artış eğiliminin sürmekte olduğu görülmektedir. Göreli olarak genç, temel olarak eğitim ve istihdam sorunları yaşayan ilçenin bu sorunlarının giderilmesi için en önemli engel, ilçede çalışma alanlarının kısıtlılığıdır. Yoğunlukla ilçe içinde ve dışındaki AVM ve hizmet sektöründe yüksek vasıflı olmayan mavi ve beyaz

yakalı çalışanların ve belli bir memur kitlesinin yaşadığı Mamak'ta sosyo-ekonomik olarak artan nüfusun ihtiyaçlarının karşılanabileceği bir kentsel ekonomik dinamizmin oluşturulması gerekmektedir. Ankara'nın doğu ve güney doğusunda konumlanmış olan ilçenin tarımsal üretim ve küçük ölçekli sanayi yatırımlarına da ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Kendi içerisinde ağırlıklı olarak eski gecekonduların piyasaya mekânizması ile dönüşümü sonucunda mekânsal yapısı oluşan Mamak'ın, kendi içerisinde farklı parçalardan oluştuğu söylenebilir. İlçenin çok önemli bir kısmı 1990'lı yıllarda küçük müteahhitler eliyle apartmanlaşmış gecekondulardan oluşmaktadır. Bunun dışında, 2000'li yıllardan sonra yine müteahhitler eliyle ancak aşırı yoğun apartmanlaşma ile ortaya çıkmış diğer bir kesim olduğu görülmektedir. Son yıllarda Samsun Yolu kenarındaki gecekonduların dönüştürülmesi için çok büyük bir kentsel dönüşüm projesi uygulanmaktadır. Bu kentsel dönüşüm projesi sayısı on binlerce yeni konutun site nizamı içerisinde bu bölgede ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Son olarak Çankaya-Mamak hattını birbirine bağlayan çevre yolunun da etkisiyle Nato Yolu ve Tuzluca'yır'ın çevre yolu ile kesiştiği noktada yeni lüks konut sitelerinin ve AVM'lerin ortaya çıktığı görülmektedir. Tüm bu farklılıklar çok ciddi ulaşım ve altyapı sorunları ile birlikte yaşamaktadır. İklim değişikliğinin etkilerini de en ciddi şekilde hisseden ilçe, zorlu coğrafi yapısıyla Mamak olmuştur.

Çok ilginç bir mekânsal çeşitliliği siyasi ve etnik çeşitlilikle bir arada barındıran Mamak ilçesinde son yıllarda kamusal alanların miktarını artırma yönünde önemli çabaların bulunduğu da gözlemlenmektedir. Ancak, ilçenin Ankara bütünü dikkate alındığında üzerine yapılmış görünen "gecekondular ilçesi" tanımı ilçede yaşayanların ortak bir kentsel kimlik etrafında bir araya gelmesini zorlaştırmaktadır. İlçedeki mekânsal parçalanmışlık ve coğrafi zorluklar da bu durumu derinleştirmektedir. Siyasi açıdan bakıldığında ilçenin Ankara bütünü ile ilişkisini güçlendirecek ulaşım çözümleri, altyapı yatırımları ve üretime yönelik istihdam politikaları ile birlikte ele alınması, bu ele alışı Mamak'ın yaşanabilir bir yerleşim alanı olarak algılanmasının sağlanması önem kazanmaktadır. Bu tür bir yaklaşımla Mamak ilçesinin kentsel kimliğinin değişmesine ve ilçenin tarihsel birikimini kaybetmeden var olmasına katkıda bulunarak söylemleştirilmesi önem taşımaktadır.

Altındağ

Altındağ, hem Ankara'nın mekânsal çeşitliliği en fazla hem de sosyo-ekonomik yapısı en karmaşık ilçesi olarak öne çıkmaktadır. Sanayi, tarihi kent dokusu, gecekondular, geleneksel kent merkezi gibi çok farklı işlevleri bünyesinde barındıran Altındağ ilçesi aynı zamanda Ankara'nın gelir ve eğitim düzeyi diğer merkez ilçelere göre en düşük yerleşimdir. Ankara'nın en eski gecekondularının bulunduğu, Ankara'ya göç edenlerin ilk durakları arasında yer alan Altındağ ilçesinde geçen zaman içerisinde kentsel dönüşüm projeleri ve tarihi kent merkezi canlandırma projeleriyle bu niteliğin değiştirilmesine çalışılmaktadır. Ancak, nüfusun artmaması ve durağan hale gelmesi, başta Suriye olmak üzere uluslararası ve Türkiye içi göçmenlerin ilçede yer seçmesi, gelir düzeyinin artmaması gibi sebeplerle ilçenin önemli sosyo-ekonomik sorunları bulunmaktadır. Ayrıca, Siteler gibi önemli bir üretim merkezinin ve Ulus Tarihi Kent Merkezi'nin yanlış planlama yaklaşımlarıyla geleceğe güçlü bir şekilde taşınmaması, ilçenin istihdam kapasitesini ve ekonomik gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Altındağ ilçesi bünyesinde tüm Ankara'yı ilgilendiren önemli değerler ve kent parçaları içermektedir. Ulus Tarihi Kent Merkezi bir geleneksel merkez olarak hem cumhuriyet dönemi mimari mirası hem de geleneksel Ankara esnaf kültürünü içermektedir. Ancak, uzun yıllardır Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirileceği söylenen tarihi kent dönüşüm projelerinin belirsizliğinin yarattığı olumsuz etki ve cumhuriyet dönemi mimarlık mirasına verilen zararlar Ulus'un Altındağ için önemli bir ekonomik açılım alanı olmasının önüne geçmiştir. Ankara Kalesi ve Hamamönü olarak adlandırılan tarihi alanlarda ise yapılan uygulamalar turistik bir gelişme sağlamışsa da bu alanlarda yaşayanların alanı terk etmeleri sonrasında Altındağ'da yaşayan nüfus için bu tür alanların potansiyeli gerektiği gibi kullanılmamaktadır. Sitelerdeki mobilya üretiminin dünya standartlarında verimli üretime geçmesi için de yıllardır çabalar olmasına rağmen beklenen gelişme sağlanamamıştır. Gecekondu kentsel dönüşümle oluşan çevreler fiziki olarak iyileştirilmiştir. Ancak, mahalle kültürü ve toplumsal ilişkilerde çözülme yaşanan yerler olduğunu yapılan araştırmalar göstermektedir. Öte yandan Suriyeli göçmenler sorununun en derinden yaşayan ilçe de Altındağ'dır. Özellikle Siteler'de ucuz işgücü olarak kullanılan Suriyeli göçmenler Siteler'in yakın çevresinde getto mahalleler oluşturmuştur. Tüm bu örnekler, yapı-

lan yatırımların yanı sıra Altındağ'daki kentsel çeşitliliğin önemli potansiyellerin yanı sıra önemli sorunlara da sebep olduğunu göstermektedir.

Altındağ ilçesinin temel sorununun kent bütününe tümünü ilgilendiren kent parçaları ve kentsel işlevlere yapılan müdahaleler olduğu söylenebilir. Kentin bütününe ilgilendiren tarihi kent merkezi gibi alanlara yapılan müdahaleler o alanı belki kentin bütünü için iyileştirebilmekte ancak, Altındağ'da yaşayanlar için ötekileştirici ve yabancılaştırıcı etkiler yaratabilmektedir. Bunun sonucunda ilçenin potansiyeli ilçede yaşayanlardan çok başkaları için faydaya dönüşebilmektedir. Bu sebeple siyasal açıdan Altındağ ilçesinde kentsel mekânda gerçekleştirilen proje ve stratejilerin Altındağ'da yaşayanlar için faydaya dönüşmesi meselesinin söylemleştirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, ilçeye çeşitli sebeplerle yapılacak müdahalelerin ilçenin bütününe gözetecek bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi için de adımlar atılması önemli görünmektedir.

Etimesgut

Ankara'nın merkez ilçeleri arasında son beş yılda nüfusu en hızlı artan ilçesi Etimesgut, ilk yerleşim yeri olan Ahi Mesut yerleşimi dışında günümüzde İstanbul yolunun güneyinde ve Eskişehir yolunun kuzey ve güneyinde kalan yeni yerleşim alanlarıyla da önemli bir kentsel gelişme odağı haline gelmiştir. Ankaralı beyaz yakalı çalışan ailelerin yeni yerleşim alanlarından birisi haline gelen Etimesgut ilçesi, özellikle orta sınıf ailelerin site yaşamını tercih ettikleri yaşam alanlarından birisidir. Toplu Konut İdaresi'nin 1990'lı yıllarda Eryaman çevresinde inşa ettiği toplu konut alanlarının dışında, ilerleyen yıllarda Yapracık, Ballıkuyumcu gibi bölgelerde de ortaya çıkmaya başlayan yoğun yapılaşmaların ve sitelerin de ilçenin gelişim sürecine dahil olduğu görülmektedir. Günümüzde Etimesgut ilçesi Bağlıca gibi gelişim alanlarıyla alt orta gelir grubundan üst gelir grubuna kadar pek çok toplum kesiminin site, müstakil ev ve apartman yaşamıyla buluştuğu bir ilçe konumundadır.

İlçenin hızlı gelişimi sonrasında bazı temel sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Bunlardan birincisi ilçenin güçlü bir merkez ve iş alanı gelişiminin zayıf kalmasıdır. Genellikle Etimesgut'ta yaşayan eğitimli ve gelir durumu iyi çalışanlar İstanbul ve Eskişehir yolunu kullanarak kentin çeşitli çalışma alanlarında hayatlarını kazanmaktadırlar. Bu sebeple Etimesgut'un geleneksel merkezinin yeterince gelişmediği, ilçenin merkez işlevle-

rini AVM'lerin ve belediyenin inşa ettiği çeşitli tesislerin sağladığı görülmektedir. Ancak, bunun dışındaki ağırlıklı olarak site yaşamı şeklinde görünür hale gelen kentsel yaşamın mekânsal olarak kopuk ve parçalı bir yapı oluşturduğu, önemli ulaşım sorunları yaşadığı bilinmektedir. Bu sorunların çözülmesi için İlçenin Ankara'nın gelişim aksındaki kentsel gelişim sürecinin planlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

İlçenin kentsel gelişimdeki bu parçalı ve kopuk yapısı, Etimesgut'un kentsel gelişiminde yapısal ulaşım ve altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Zırlıklı Birliklerin taşınması sonrasında ortaya çıkan arazinin ilçenin bu ihtiyaçlarının giderilmesi için kullanılması bir fırsat olarak görülebilir. Ancak bu fırsat iyi değerlendirilmezse, otomobil odaklı ulaşım sisteminin giderek daha sorunlu hale getirdiği ana yollardan erişimi güçlenen ilçede gelişim sürecinin ileriki yıllarda kesintiye uğrayabileceği söylenebilir. Bir taraftan Çayyolu ve Yaşamkent gibi yüksek gelirli yaşam alanlarına alternatif bir orta sınıf yaşam alanı olarak tanımlanabilecek olan Etimesgut'un yaşanabilirlik paydasında farklı orta sınıf kesimlerini buluşturabilmesi zorunluluğu da ortaya çıkmaktadır. Siyasi açıdan, Etimesgut ilçesinin geleceğinin daha yaşanabilir kılınması için yapılacak yapısal ulaşım ve altyapı projelerinin, görece olarak daha az maliyetli ve prestijli gelişim alanlarının oluşumunu destekleyebileceği söylenebilir. Bu tür bir yaklaşım aynı zamanda Etimesgut'ta yaşayanların ortak bir kimlik ve vizyon etrafında bir araya gelmelerini de sağlayabilir.

Sincan

Ankara'nın batı gelişme aksı üzerinde yer alan diğer bir ilçesi olan Sincan, konut alanları dışında çalışma alanlarının gelişimiyle de öne çıkmaktadır. Organize sanayi bölgelerinin hızlı gelişimi yanında Temelli'ye kadar uzanan bölgedeki gayrimenkul piyasasının hareketliliği önemli bir dinamik yaratmıştır. Ancak, bu gelişmelerin ilçenin merkezi ve etrafındaki nüfus açısından henüz görünür bir katkı oluşturamadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalara göre Ankara kent nüfusu içerisinde dış etkilere en fazla kapalı ve kendi kentsel toplumsal yapısı ile hareket eden ilçe Sincan olarak görünmektedir. İlçede etnik ve hemşehrilik bağlarının toplumsal ilişkilerde hâlâ çok önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Bu durum konut fiyatlarından yaşam maliyetlerine kadar yansımaktadır. Ankara'da yaşam maliyetlerinin görece olarak en düşük olduğu ilçenin Sincan olduğu söylenebilir.

Eğitim ve gelir düzeyi diğer ilçelere göre oldukça düşük olan ilçede, çalışanların önemli bir kısmının Etimesgut ve Çayyolu gibi konut alanlarında hizmet sektöründe ve sanayi bölgelerinde vasıfsız işçi olarak çalıştığı bilinmektedir. Son yıllarda metro hatlarının açılması, kent için taşıt yollarının çeşitlenmesi sağlanmışsa da ilçenin genel durumunun fazla değişmediği görülmektedir.

Sincan ilçesinin Ankara kent bütününde ayrıksı ve kopuk bir görünüm sergilemesi bir yanı sıra ilçeye kendine özgü bir kimlik kazandırmakla birlikte bir yanı sıra da ilçeyi marjinal bir konumda tutmaktadır. Sincan ilçesinin kentsel mekân kalitesinin artması için kentsel kimliğin geliştirilmesi ve Ankara metropoliten alanında özgün bir yere taşınması gerekmektedir. Bunun için istihdam olanaklarının geliştirilmesi, ilçede yaşayanların meslek ve istihdam olanaklarının gelişen sanayi bölgeleri ile birlikte ele alınması ve kentsel kamusal alanların geliştirilmesi gerekmektedir. Siyasi açıdan Sincan'ın Ankara kent bütünü içerisindeki olanakları kullanmasını ve kimliğinin geliştirilmesini sağlayacak olan söylemlerin etnik ve hemşerilik bağları üstünde bir anlamla geliştirilebilmesi durumunda farklı alternatiflerin gelişebilmesi mümkün olabilir.

Gölbaşı

Ankara'nın merkezinde olmasına rağmen hâlâ kırsal niteliğini koruyan, Ankara'nın doğal akarsu ve göllerini bünyesinde barındıran Gölbaşı ilçesi, Ankara metropoliten alanı içerisinde sayfiye niteliğini koruyan bir ilçe görünümündedir. Yerleşik nüfusun eğitim ve gelir düzeyinin çok düşük olması, tarımsal üretimin hâlâ devam etmesi yanında, ilçeye Ankara'nın üst gelir gruplarının villa türü yerleşimlerle taşınmaya başlaması, ilçe sınırları içerisinde çok büyük toplu konut alanlarının planlanmaya başlaması ve İncek gibi bölgelerde çok hızlı bir yapılaşma sürecinin devam etmesi Gölbaşı ilçesini ciddi içsel sorunları olan bir ilçe haline getirmektedir. Mevcut nüfusun tarımsal üretimi yavaş yavaş terk etmesi ve gayrimenkul fiyatlarının hızlı artışı ilçede yerliler ve dışarıdan gelen nüfus arasında gerilim alanları yaratmaktadır. Konya yolunun ilçeyi ikiye bölmesi geçmişte önemli bir sorun olarak görülmekteyken yakın gelecekte Konya yolunun bir kısmının yer altına alınması ile birlikte ilçenin transit bir geçiş noktası haline gelecek olması ve Ankara'ya güneyden giriş kapısı niteliğinin yitirilmesi kaygıları da dile getirilmektedir. Yine Mogan Gölü'nün temizliği çalışmaları sonrasında gölde yapılacak turizm

faaliyetlerinin ve tesislerinin ilçe nüfusuna ne tür bir katkıda bulunabileceği de tartışmalar arasında yer almaktadır. Siyasi açıdan ilçede yerleşik nüfusun yapılan yatırımlardan nasıl faydalanacağı ve marjinalleşmeden nasıl korunacağı önemli bir sorun alanı olarak görülmektedir. Bu anlamda eğitim ve istihdam politikaları da yerel siyasetin önemli tartışmaları arasında görülmektedir.

Pursaklar

1990'lı yıllarda Bulgaristan'dan göç eden soydaşlarımız için yapılan toplu konutlar ile gelişimi hızlanan, 2000'li yıllardan itibaren de Ankara'nın kuzey aksında önemli bir gelişim alan haline gelen Pursaklar İlçesi, toplu konut projeleri ve Karacaören bölgesindeki kentsel gelişim alanıyla, Esenboğa Havalimanının ve son olarak Yıldırım Beyazıt Üniversitesi kampüsünün gelişimiyle önemli ilçelerden birisi haline gelmiştir. Nüfusu hızla artan ilçede yapılaşmanın da çok hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Ankara'nın önemli projeleri arasında yer alan fuar alanı, Kuzey terminali gibi projelerin belirsizliğini koruması, ilçenin dört bir tarafını saran çevre yolu, havalimanı yolu gibi ulaşım akslarının ilçeyi parçalaması ve erişimi sorunlu hale getirmesi önemli sorunlar arasında görülmektedir. Oto galerilerinin havalimanı yakınına taşınmasına rağmen bölgede iş ve istihdam alanlarının sınırlılığı da önemli bir sorun alanı olarak görülmektedir. Nüfusun genç oranının çok yüksek, doğurganlık oranının Ankara ortalamasının üzerinde olduğu ilçede, derslik başına düşen öğrenci sayılarının çok yüksek olduğu ve kamu hizmetlerine erişimde sorunlar yaşandığı görülmektedir. Havalimanı metrosunun yapılması ile birlikte ilçenin erişilebilirliğinin de artabileceği düşünülmektedir. İlçedeki yerel yönetim kullandığı sloganlar ve farklı yaklaşımı ile ilçede yaşayanların ilçeyi benimseme düzeyini artırmaya çalışmaktadır. Ancak, bu çabaların ilçede bir Pursaklar kimliği oluşturmak için yeterli olmadığı görülmektedir. Siyasi açıdan ilçedeki yaşamın bütünlüğünün sağlanmasına yönelik ulaşım düzenlemelerinin yapılması ve ilçede istihdama katkıda bulunacak çalışma alanlarının oluşturulması önemli görülmektedir.

Elmadağ

Ankara metropoliten alanının güneydoğusunda yer alan Elmadağ ilçesi, Ankara'nın tarımsal karakteristiği kısmen devam eden, Elmadağ'da yer alan tesislerle belirli düzeyde turistik faaliyet potansiyeli bulunan bir yerleşimdir. Nüfus gelişimi durağan görünen ilçede yaş ortalamasının da giderek arttığı görülmektedir. Mevcut

turizm potansiyelinin beklenen düzeyde kullanılmaması, ilçenin kentsel gelişim akslarından uzaklığı gibi unsurlar sebebiyle iş ve istihdam sorunlarının yaşandığı görülmektedir. Altyapı açısından da sorunlar yaşanan ilçede ilçenin kırsal niteliğine uygun iş ve istihdam alanlarının açılması ve erişilebilirlik sorunlarının aşılması önemli görülmektedir. Siyasi açıdan seçim tartışmalarının bu çerçevede gerçekleşeceği öngörülebilir.

Ankara'nın Çevre İlçeleri

Özellikle Büyükşehir Belediyesi sınırlarının tüm ile genişletildiği ilk seçim olan 2014 yerel seçimlerinden sonra tamamı büyükşehir sınırları içerisine giren Ankara'nın çevre ilçeleri nüfus ve sosyo-ekonomik yapı olarak iki kategoride incelenebilir. Birinci kategoride Ankara'nın kuzey ve batısında yer alan, kısmen turizm, tarımsal üretim ve Ankara'nın gelişim sürecinin etkisiyle gelişim süreci devam eden bir dizi ilçe bulunmaktadır. Bunlar arasında Polatlı, Beypazarı, Kızılcahamam gibi ilçeleri saymak mümkündür. Diğer taraftan Ankara'nın güney ve doğusunda yer alan, ağırlıklı olarak tarımsal üretimde ihtisaslaşmış ancak, nüfusu göç veren Şereflikoçhisar, Evren, Balâ gibi diğer bir grup ilçe de bulunmaktadır. Bu iki kategoride bulunan tüm ilçelerde giderek yaş ortalamalarının yükseldiği ve yaşlanmanın arttığı görülmektedir. İlk etapta büyükşehir belediyesi sınırları içine girilmesinden kaynaklı çeşitli hizmetlere kavuşan çevre ilçelerde zaman geçtikçe çeşitli bürokratik işler için merkeze gelme zorunluluğu, yaşam maliyetlerinin artması ve yerel kaynakların kullanımına Ankara merkezden müdahalelerin artması sebepleriyle hoşnutsuzluklar artmaya başlamıştır. Bu ilçelerin tamamında kırsal yaşam kültürünün yozlaşması ve gelişme baskılarıyla karşı karşıya kalması yanında genç nüfusun göçü sebebiyle ekonomik faaliyetlerin beklenen ölçüde gelişmemesi ve yavaşlaması sorunları yaşanmaktadır. Siyasi açıdan Ankara'nın il bütününe gözetken bir planlama ile tüm çevre ilçelerin ekonomik dinamiklerinin geliştirilmesi ve genç nüfusun mesleki becerilerinin artırılarak geri döndürülmesi yaklaşımlarına önem verilmesi gerektiği görülmektedir.

Sonuç

Kentsel toplumsal gerçekliğin farklı boyutları, demokratik sürecin yerelde nasıl biçimlendiğini, yerel yönetimler düzeyinde iktidar oyununun nasıl oynandığını belirlemektedir. Merkezi hükümetin kentlere ilişkin politikalarının kurduğu yeni oyunda her ne kadar kartlar yeniden dağıtılsa da yerel mekânsal ve toplumsal dinamiklerin

etkisi varlığını sürdürmektedir. Her kentin bütününde o kentin alt parçalarının, büyükşehirlerde ilçelerin, orta ve küçük ölçekli kentlerde belki mahallelerin etkisi bu anlamda ayırt edilebilir durumdadır. Bu ayırt edici özgünlüklerin anlaşılabilmesi için yerleşimlerin çok değişkenli bilimsel bir bakış açısı ile zaman içerisinde izlenmesi ve gözlemlenmesi gerekmektedir. Bunun sonucunda yerel dinamiklerin farklı unsurları tespit edilebilir. Bu tespit sadece yerel seçimler gibi demokratik süreçlerin sonucunu anlamak için değil aynı zamanda seçim sonrası dönemde farklı yerleşimlerin siyasal temsiliyet ya da katılım mekânizmalarında olması gereken yeri ve yerel karar verme süreçlerinin alması gereken biçimi de öngörmek için önemlidir.

Bu çalışmada Ankara'nın ilçeleri özelinde yaklaşık on yıldır yürütülen monografi çalışmalarından hareketle bazı değerlendirmelere yer verilmiştir. Bir görüş yazısı olarak burada doğruluğu kesin ve ispatlanmış bilimsel doğrulardan çok, niceliksel ve niteliksel veriler ışığında gözlemlenen bazı eğilimler üzerine yorumlarda bulunulmuştur. Bu yorumlarda, Ankara'nın Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle gibi belli bir tarihsellik ve karşıtlık ilişkisi içerisindeki ilçelerine, Mamak, Etimesgut ve Sincan gibi 1980'ler sonrasında gelişimi hızlanan yerleşim alanlarına ve Gölbaşı ve Elmadağ gibi kırsal niteliği dönüşüm sürecindeki merkez ilçelere ve son olarak çevre ilçelere değinilmiştir. Yapılan yorumların ortak niteliği, Ankara kentinde farklı sınıfsal oluşumların geçmişten bugüne belli ilçelerin gelişim süreçlerine koşut olarak geldiği, kentin mekânsal değişiminin oluşturduğu kısıt ve engellerin bu sınıfsal oluşumları da değişime zorladığı, bu değişim baskısı altında gelecek beklentilerinin biçimlendiği şeklinde özetlenebilir. Yine Ankara kentinin içerisinde yapılan plansız müdahalelerin oluşturduğu parçalanmış mekânsal yapının ve yapı yoğunluğunun tartışması tüm ilçeleri etkileyen önemli bir değişken olduğu görülmektedir. Bu yorumlar ilerleyen zaman diliminde yapılacak yeni araştırmalarla daha da zenginleştirilebilir. Bunun için de Ankara ve diğer kentlerde kent parçala-

rının toplumsal dinamiklerinin derinlemesine araştırılması gerekmektedir. Hatta en başta belediyelerin kendilerinin bu tür araştırmalara öncülük etmesi ve desteklemesi yaşamsal görünmektedir. Ancak bu şekilde yerel demokrasinin ve yerel toplumsal dinamiklerin kentlerin daha yaşanabilir hale getirilmesindeki katkıları daha iyi anlaşılabilir ve gelecek öngörülere ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Akbulut, Ö. (2004). Yerel seçimlerin yerelliği. *Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi*, 17(18), 1-9.
- Karasu, M. A. (2013). 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve olası etkileri-Şanlıurfa örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-17.
- Donnelly, P., and Harper, S. (1987). British rural settlements in the hinterland of conurbations: a classification. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 69(1), 55-63.
- Waste, R. J. (1986). *Community power: Directions for future research* (Vol. 79). Newbury Park: Sage.
- Pahl, R. (1982). Urban managerialism reconsidered. In *Critical readings in planning theory* (pp. 47-67). Oxford, Pergamon.
- Lefebvre, H. (1996). *Writings on cities*. Blackwell Publishers.
- Stoker, G. (1995). Regime Theory and Urban Politics. In D. Judge, G. Stoker ve H. Wolman (Derl.). *Theories of Urban Politics* (pp. 54-71). London: SAGE Publications.
- Logan, J. and Molotch, H. (1987). *Urban fortunes: the political economy of place*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Şahin, S. Z. (2018). Neoliberal yeniden ölçeklenme etkisi altında Türkiye'de kentleşme politikasının dönüşümü. *Alternatif Politika*, 10.
- Şahin, S. Z., Çekiç, A. ve Gözcü, A. C. (2014). Ankara'da bir yerel yönetim monografisi yöntemi denemesi: Çankaya Belediyesi örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 159-183.
- Şahin, S. Z., Çekiç, A. ve Gözcü, A. C. (2015). Keçiören Belediyesi monografisi. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 183-211.
- Şahin, S. Z., Çekiç, A. ve Gözcü, A. C. (2017). Yenimahalle Belediyesi monografisi. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 283-318.

